

AKADEMİ

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

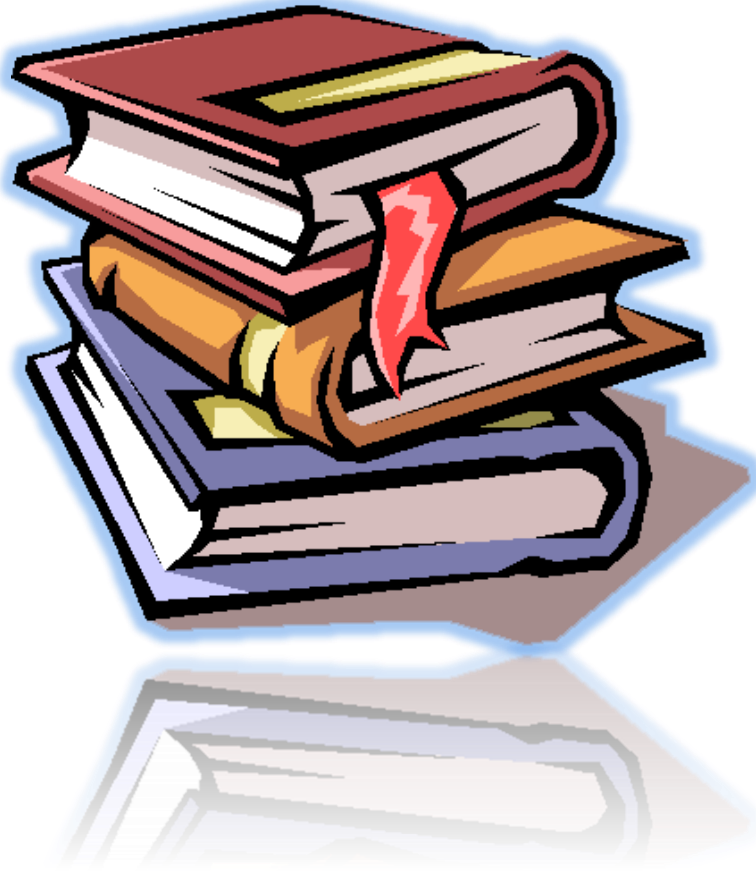
KONU ADI : 2 / İş Sağlığı ve Güvenliğinin Kavram ve Kurallarının Gelişimi
HAZIRLAYAN: YORUM AKADEMİ

Sıra No / Konu	2/ İş Sağlığı ve Güvenliğinin Kavram ve Kurallarının Gelişimi
Konunun genel amacı	Katılımcıları, iş sağlığı ve güvenliğinin dünyadaki ve ülkemizdeki tarihsel gelişimi ve çağdaş iş sağlığı ve güvenliği uygulama ilkeleri konusunda bilgilendirmektir.
Konunun alt başlıkları	➤ İş sağlığı ve güvenliği kavramı ve iş sağlığı ve güvenliğinin gelişme aşamaları ➤ Türkiye`de ve dünyada iş sağlığı ve güvenliği ➤ İş sağlığı ve güvenliğinin Türkiye ve dünyadaki tarihsel gelişimi ➤ Çağdaş iş sağlığı ve güvenliği ✓ Kavram ✓ Gelişme aşamaları ✓ Kapsam ✓ İş ve sağlık ilişkileri ✓ Çağdaş iş sağlığı ve güvenliği uygulama ilkeleri ✓ Uygun işe yerleştirme ✓ İşyeri ortam faktörlerinin değerlendirilmesi ✓ İş sağlığı ve güvenliği risklerinin değerlendirilmesi ve kontrolü ✓ Aralıklı kontrol muayenesi ✓ İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmeti sağlanması

Eğitimin Amacı

Katılımcıları, iş sağlığı ve güvenliğinin dünyadaki ve ülkemizdeki tarihsel gelişimi ve çağdaş iş sağlığı ve güvenliği uygulama ilkeleri konusunda bilgilendirmektir.

Öğrenim Hedefleri

- İş sağlığı ve güvenliği kavramı ve iş sağlığı ve güvenliğinin gelişme aşamaları
- Türkiye`de ve dünyada iş sağlığı ve güvenliği
- İş sağlığı ve güvenliğinin Türkiye ve dünyadaki tarihsel gelişimi
- Çağdaş iş sağlığı ve güvenliği

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

1. İş Sağlığı Kavramı

Çalışanların sağlıklarını **sosyal, ruhsal ve bedensel** olarak en üst düzeyde tutmak, Çalışma koşullarını ve üretim araçlarını **sağlığa uygun hale getirmek**, Çalışanları zararlı etkilerden koruyarak **işin ve çalışanın birbirine uyumunu** sağlamak, üzere kurulmuş bir tıp dalıdır.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

1. İş Sağlığı Kavramı

İnsan sağlığı ile ilgili olduğu için çalışanların sağlığının korunması, hastalanan ve kazaya uğrayanların iyileştirilmesi gibi uygulamalar iş sağlığının tıbbi boyutu olan **iş hekimliğini** oluşturur.

Çalışanların sağlığını belirleyen faktörler arasında işyerinde bulunan çeşitli madde ve etkenler çok önemlidir. Bu maddelerin varlığının saptanması, düzeylerinin ölçülmesi ve gerektiğinde kontrol altına alınması şeklinde daha çok teknik konuları kapsayan uygulamalar da **iş hijyeni** olarak adlandırılır.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

1. İş Sağlığı Kavramı

İşin **sağlık üzerindeki** etkileri genellikle olumsuz bir etkilenme şeklinde olmakla birlikte, bazı durumlarda **iş, çalışma, insanın sağlığı üzerinde olumlu etki** de yapabilir. **İşyerindeki tehlikelerin** etkili bir şekilde kontrol edilmiş olduğu ve **çalışma koşullarının olumlu olduğu bir ortamda çalışmak** ve bir şeyler üretmek **kişinin sağlığı üzerinde hem fiziksel, hem de ruhsal ve sosyal yönden olumlu etki** yapar.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

1. İş Sağlığı Kavramı

İş ve sağlık arasındaki ilişkilerin diğer boyutu olan sağlığın iş üzerindeki etkileri ise basit olarak **sağlıklı bir kişinin daha verimli çalışacağı şeklinde düşünülebilir.**

İş sağlığı konusunda çalışanların asıl ilgisi işin sağlık üzerindeki olumsuz etkilerinin incelenmesi ve çalışanların bu **olumsuz etkilerden korunmasıdır.**

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

1. İş Sağlığı - Amaç

Meslek hastalıklarını önlemek, bunun için:

- Çalışanlara sağlıklı bir çalışma ortamı sunmak,
- Çalışma koşullarının olumsuz etkilerinden onları korumak,
- İş ve işçi arasında mümkün olan en iyi uyumu sağlamak,
- İşyerlerindeki sağlık yönünden riskleri tamamen ortadan kaldırmak ya da doğabilecek zararları en aza indirebilmektir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

1. İş Güvenliği Kavramı

İşçilerin iş kazalarına uğramalarını önlemek amacıyla güvenli çalışma ortamını oluşturmak için alınması gereken önlemler dizisidir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

1. İş Güvenliği - Amaç

İş Kazalarını önlemek, bunun için:

- Çalışanlara güvenli bir çalışma ortamı sunmak,
- Çalışma koşullarının olumsuz etkilerinden onları korumak,
- İş ve işçi arasında mümkün olan en iyi uyumu sağlamak,
- İşyerlerindeki güvenlik yönünden riskleri tamamen ortadan kaldırmak ya da doğabilecek zararları en aza indirebilmektir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

İnsanlar var oldukları ilk günden beri çalıştıkları ortamda olmuşturlardır. Ancak bu çalışma ortamı insanların yaşamaları için gerekli olan olanakları sağlamasına yönelik olmuştur. İnsanların en temel gereksinimi olan **yiyecek ve barınak temini** de bu çalışma alanlarını oluşturmuştur.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

Bu çağlarda özellikle **avcılık, balıkçılık ve barınak yapımı** gibi işlerde **kaza ve yaralanma** şeklinde bazı riskler olmakla birlikte, bu riskler çalışma hayatının tehlikeleri olarak gündeme gelmemiştir. Zamanla insanlar **çeşitli araç ve gereçleri kullanmaya**, hayvan gücünden yararlanmaya ve toprağı işlemeye başladıkça çalışma hayatının ortaya çıkardığı konular da çeşitlenmeye başlamış ve yeni konular belirmiştir.

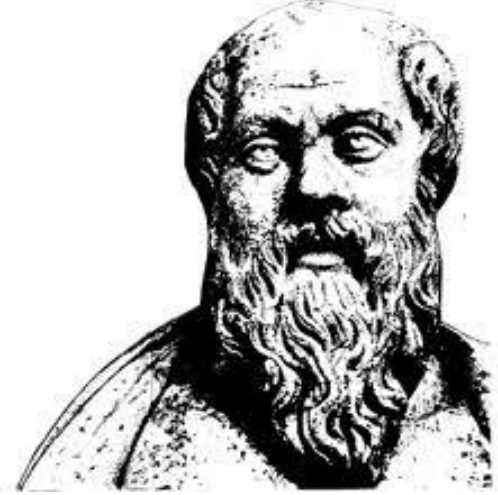
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme

Aşamaları

- Bugünkü anlamda İSG olarak tanımlanabilecek çalışmalar, ilk olarak köleci toplumlardan eski Roma'da gözlenmiştir. Ünlü tarihçi Herodotus (MÖ 484 - MÖ 425) ilk kez **çalışanların verimli olabilmesi için yüksek enerjili besinlerle beslenmeleri gerektiğine** değinmiştir.
- Atina'lı ünlü filozof Sokrates (M.Ö. 469-399), o dönemdeki çalışanları tanımlarken **“el işi yapmanın onursuz bir uğraşı olduğunu, kimsenin bu işlerde çalışanlarla arkadaşlık etmek istemediğini, hatta kentli birisi için bu tarz çalışmanın yasal olmadığını”** ifade etmiştir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

Sokrates'in öğrencisi ve arkadaşı olan **Platon'un** (Eflatun; M.Ö. 428-348) zanaatkârların çalışma koşullarından kaynaklanan sorunlarına işaret ettiği bilinmektedir.

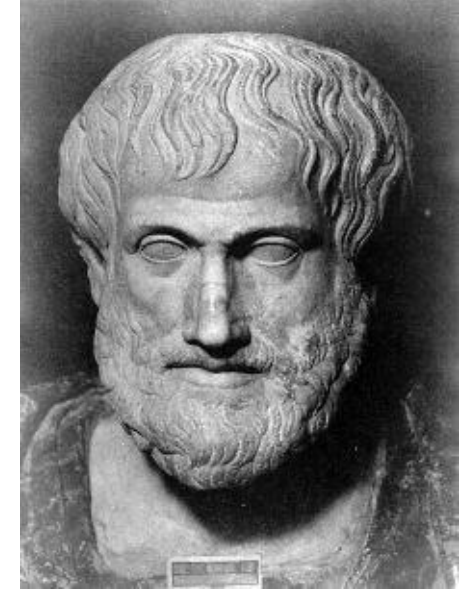

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

- Platon'un öğrencisi olan ünlü bilgin **Aristo** (M.Ö. 384-322) ise **koşucularda** gözlediği bazı sorunları tarif etmiş, gladyatörlerin **beslenmesi için dikkat edilmesi gereken konulara işaret etmiştir.**
- M.Ö. 370 yıllarında **Hipokrat**, **kurşunun zararlı etkilerini ortaya koyduğu** bir çalışma yapmıştır.
- M.Ö. 200 yıllarında Hipokrat'ın çalışmalarını daha da geliştiren **Nicander**, kurşun koliği ve kurşun anemisini incelemiş ve tanımlamıştır.

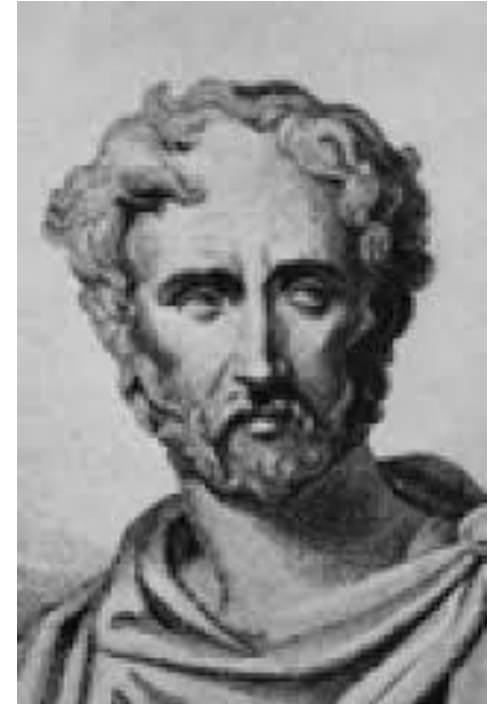

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

M.S. 23-79 yıllarında yaşamış olan **Pliny** de tozlu yerlerde çalışmanın **risklerine işaretler**, tozlu işyerlerinde çalışanlar arasında öksürük, nefes darlığı gibi belirtilerin görüldüğünü belirtmiştir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

Juvenal de (M.S. 60-140) ayakta durarak çalışanlarda varis oluşumuna, demircilerdeki göz rahatsızlıklarına işaret etmiştir.

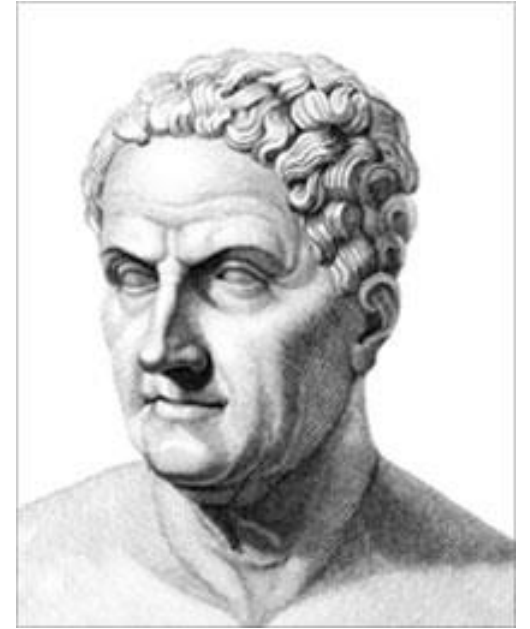

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

Galen (M.S. 130- 201) ise, madenciler, kimyacılar, terziler, balıkçılar, çiftçiler ile metalürji alanında, dericilikte ve imalat işlerinde çalışanlarda görülen ve bir kısmı daha önce Hipokrat tarafından da tanımlanmış olan çeşitli **hastalıklara işaret etmiştir.**

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

Eski zamanlarda **tehlikeli olan** bu tür işlerde **esirler, köleler ve suçlular** çalıştırılmaktaydı. Özellikle suçlular için bu çalışma bir tür cezalandırma anlamına geliyordu. Öte yandan hastalanan, kaza geçiren ve ölenlerin yerine başka suçlular veya köle ve esirler kolaylıkla bulunabiliyordu. **Bu nedenle** bu alanlarda çalışanların **sağlığının bozulması**, hatta **ölmesi toplumun** ilgisini çekmemiştir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

Onbeşinci ve onaltıncı yüzyıllarda Avrupa'nın değişik bölgelerindeki **madenlerde çalışanlar arasında** çeşitli akciğer hastalıklarının sık görüldüğüne işaret eden kayıtlar vardır. Bu dönemlerin bilim adamlarından **Georgius Agricola** (1494-1555) ve **Paracelsus** (1493-1541) Schneeberg ve Joachimstal'daki altın ve gümüş madenlerinde çalışanlar arasında sık görülen **akciğer hastalıklarına** işaret etmişlerdir

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

İş sağlığı ile ilgili gelişmelerde Dr. **Bernardino Ramazzini'nin** (1633-1714) çok ayrı bir yeri vardır. “**De Morbis Artificum Diatriba**” (Diseases of Workmen; **Çalışanların Hastalıkları**) adlı bu kitap çalışanlar arasında görülen başlıca sağlık sorunlarının sistematik bir şekilde ele alındığı **kapsamlı bir eserdir.**

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

Ramazzini çeşitli fabrikalardaki çalışmaları sonucunda, **bazı hastalıkların**, insanların **işyerinde karşılaştıkları etkenlerden** kaynaklandığını, yani **işle ilgili olduğunu gözlemlemiş** ve bu noktayı ısrarla belirterek bütün hekimlere, hastalarından öykü alırken onların mesleklerini de sormalarını öğütlemiştir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

Ramazzini, **lağım çukurunu (foseptik) boşaltan bir işçinin** çalışmasını anlatmıştır. İşçinin bu işi yaparken çok hızlı çalıştığını gözlediğinde neden bu kadar hızlı çalıştığını sormuş, biraz daha yavaş çalışmasını önermiştir. Ancak işçi, **bu işi yaparken gözlerinin sulandığını** ve **çok acıdığını söyleyerek**, bir an önce işi bitirip evine gideceğini ve karanlık bir odada gözlerini kapayıp yatarak dinleneceğini ifade etmiştir. Daha sonra Ramazzini o kentte çok sayıda kör insana rastladığını, yaptığı görüşmede de bu kişilerin foseptik temizleme işi yaptıklarını öğrendiğini belirtmiştir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Gelişme Aşamaları

Günümüzde hastalardan öykü alınırken kişinin mesleğinin sorulması, Ramazzini'nin öğüdüne dayalıdır. Hatta Ramazzini, hastalığın, kişinin işi ile ilişkili olabileceği düşünüldüğünde “ayrıntılı meslek öyküsü” alınmasını da önermektedir.

Ayrıntılı **meslek öyküsü** alınırken, kişinin **son işinin** yanısıra (varsa) **eski işleri de sorulmalı** ve **çalışma sırasında** (fiziksel, kimyasal vb.) **hangi tür etmenlerle karşılaştığı**, işyerinde benzeri yakınmaları olan başka kişilerin olup olmadığı, **belirtilerin çalışma saatleri ile ilişkisi** hatta **kişinin iş dışı olabilecek** (hobiler vs.) **bazı etkilenmeleri de öğrenilmelidir.**

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

Onaltıncı yüzyılın sonlarında bir grup mülteci, Belçika'nın Antwerp kentinden İngiltere'ye göç ederek **pamuklu dokuma üretimini** bu ülkeye taşıdılar. Uzunca bir zaman **ev üretimi şeklinde** yapılan dokumacılık işleri, **buharın keşfinden sonraki dönemde** yeni oluşan **fabrikalarda** yapılmaya başlandı.

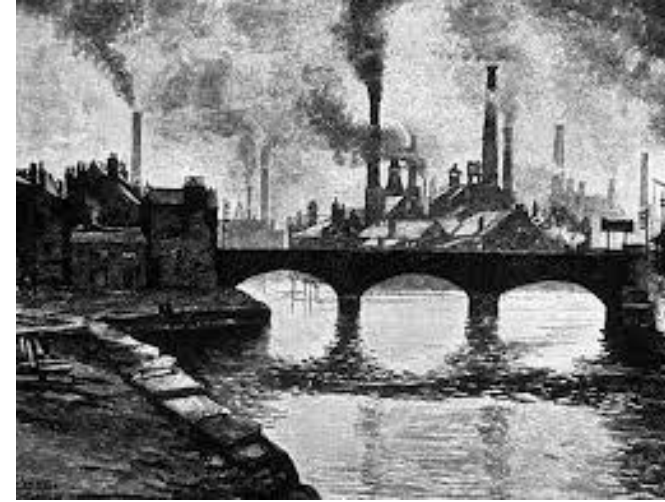

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

Buharın keşfi ile başlayan ve toplumların her kesiminde **sosyal, ekonomik ve sağlıkla** ilgili alanlarda yaşanan gelişme ve değişikliklerin tümü **“sanayi devrimi”** olarak adlandırılır. **İnsan gücü ihtiyacını karşılamak** üzere **çevredeki köylerden ve diğer yerleşim yerlerinden**, çalışmak üzere insanlar yeni kurulan işyerlerine gelmeye başlamışlardır.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

Böylece toplumda bir nüfus hareketliliği yani **göç olgusu** yaşanmıştır. Çalışmak üzere yeni kurulan fabrikalara çok sayıda kişinin gelmesi, bu bölgelerde yeni ve sağlıksız yerleşimlerin doğmasına yol açmıştır. **Fabrikalarda çalışanlar** barınma ihtiyaçlarını karşılamak için hızla yeni yapılar oluşturmuşlar, su, tuvalet, mutfak gibi temel hijyenik olanaklardan yoksun bu **sağlıksız ve derme-çatma yapılarda** çok sayıda kişi barınmak ve yaşamak durumunda kalmıştır.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

Öte yandan yemek olanakları da yeterli olmadığından bu insanlar arasında beslenme bozuklukları gündeme gelmiştir. **Uzun süre çalışan ve yorulan, yeteri kadar dinlenemeyen, iyi ve yeterli beslenemeyen bu insanlarda,** genel yaşam koşullarının da olumsuz olması sonucunda hızla önemli **sağlık sorunları** belirmiştir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

Gerçekte söz konusu **bulaşıcı hastalık salgınları**, **çalışma hayatına özgü olan hastalıklar** ve **iş kazalarından** daha fazla **sorun yaratmış**, daha çok işgücü kaybına ve ölümlere yol açmış, bu yüzden toplumda daha fazla dikkat çekmiştir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

O yıllarda İngiltere’de oldukça yaygın bir toplumsal sorun olarak kabul edilen ve çözüm aranmakta olan yoksulluğun önlenmesi için bir yasa hazırlanmıştır. 1842 yılında “**Çalışanların Çevre Sağlığı Koşulları**” adlı bir rapor hazırlamıştır. **Chadwick**, bu raporda insanların hastalanmalarında çevre ve barınma koşullarının önemine işaret etmiş, hazırladığı bu raporla **Edwin Chadwick** de **çevre sağlığının kurucusu** olarak kabul edilmiştir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

Bir yandan **makineye** ve **fabrika çalışmasına yabancı olan**, diğer taraftan **eğitimsiz** ve **yorgun** olan işçiler **daha çok kazaya** uğramışlardır. Sonraki yıllarda ucuz işgücü olması bakımından **kadınlar ve çocuklar** da çalışma hayatına girmeye başlamıştır. Bunun yanında **özellikle çocukların**, vücut yapıları bakımından yeraltı madenlerindeki **dar galerilerde** daha kolay hareket edebilmelerinin de rolü olmuştur.

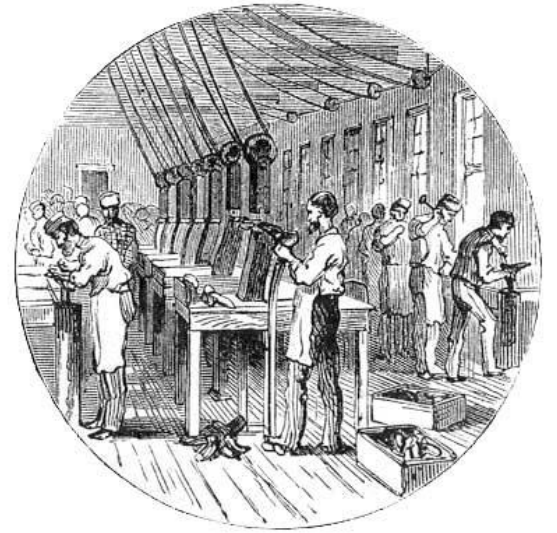

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

Fransa ve İngiltere'de olmak üzere bir takım aydın fikirli ve ileri görüşlü fikir adamlarının müdahalesi ile **çalışma hayatına** ilişkin bazı düzenlemeler ve düzeltmeler yapılmıştır. Bu kişilerin çabaları sonucunda İngiltere'de 1802 yılında **pamuklu ve yünlü dokuma endüstrisinde** çalışan çıraklara yönelik olarak, çalışma hayatına ilişkin ilk yasal düzenleme yapılmıştır

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

Aslında, bu yasadan 15 yıl kadar önce, Dr. Percival Pott'un **skrotum kanseri** konusundaki gözlemi üzerine 1788 yılında İngiltere'de "Baca Temizleyenlerin ve Çıraklarının" çalışma koşullarını düzenleyen **bir yasa** çıkarılmıştır. **Bu yasada**, baca temizleme işinde **en küçük çalışma yaşı 8 yıl** olarak belirlenmiş, ustanın, çırağını istismar etmemesi öğütlenmiş ve çırakların en seyrek haftada bir kez olmak üzere katran ve kirlilikten arınmalarını sağlamak amacı ile yıkanması önerilmiş ve bu amaçla gerekli düzenlemelerin yapılması gereğine işaret edilmiştir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

Sonraki yıllarda örneğin 1819 yılında çıkarılmış olan bir başka yasa, çıraklar dışındaki çalışanları da kapsamaktaydı ve en küçük çalışma yaşını 9 yıl olarak belirlemişti.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

1833 yılında çıkarılan bir başka yasa ile çocukların çalışmaya başlamadan önce bir hekim muayenesinden geçirilmesi, fizik yapı itibariyle 10 yaşını doldurmuş olduğu ve çalışmasına herhangi engel olmadığı konularının hekim tarafından değerlendirilmesi koşulları gündeme gelmiştir.

Bu uygulama bir anlamda **işe giriş muayenelerinin** ilk örnekleri olarak değerlendirilebilir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

İngiltere’de 1833 yılında çıkarılan bir başka yasa ile kölelik sistemi ortadan kaldırılmış, 1842 yılında çıkarılmış olan Maden Yasası da genç kızların ve kadınların madenlerde çalıştırılmasını yasaklamış, bu konunun ve çalışma koşullarının **hükümetin müfettişleri tarafından denetlenmesini** gündeme getirmiştir. İşyerlerinin denetlenmesi için de ilk kez bu yasa ile bir denetim örgütü kurulmuştur.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

Bu konularla ilgili olarak **uluslararası düzeyde** kararlar almak ve öneriler geliştirmek üzere **1919** yılında Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO; International Labour Organization) kurulmuştur.

Bu kuruluş bugüne kadar, sayıları **200'ü** bulan **sözleşme ve tavsiye kararları** kabul etmiş ve üye ülkelerin kullanımına sunmuştur.

Dünya Sağlık Örgütü (**7 Nisan 1948**) tarihinde kurulmuştur.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN KAVRAM VE KURALLARININ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi

ILO/WHO Ortak Komitesinin (1950) tanımı ile **iş sağlığı** “bütün çalışanların bedensel, ruhsal, sosyal iyilik durumlarını en üst düzeye ulaştırma ve sürdürme, çalışma koşulları yüzünden çalışanların sağlığının bozulmasını önleme, çalışanları çalışma ortamındaki sağlığı bozan etmenlerden koruma, çalışanların fizyolojik ve psikolojik durumuna en uygun işe yerleşmelerini sağlama” olarak tanımlamıştır.

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

TANZİMAT ÖNCESİ DÖNEM

Tanzimattan önce, XI. ve XII. yy.'dan itibaren kurulmaya başlanan “**Loncalarda**” İSG'ne rastlanmamakla birlikte, yaşlılık nedeniyle dükkanlarına gelemeyen ya da dükkanları kapanan keza, esnaflığın hangi derecesinde olursa olsun tedavisi mümkün olmayan hastalığa yakalanmış olanlara “**Tevaün Sandığı**” denilen sandıktan yardım yapılırdı. Bu yardım sandıklarının, ülkemizde sosyal güvenliğin ilk nüveleri olduğu söylenebilir.

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

TANZİMAT VE MEŞRUTİYET DÖNEMİ

- **10 Nisan 1845** yılında çıkarılan **Polis Nizamnamesi** ile polise, işçi sınıfıyla ilgili şu görev verilmişti:

Madde 12: İşini ve gücünü bırakıp, sadece kullara **iş bıraktırma** amacıyla olan işçi ve işçi türünden kişilerin cemiyet ve toplantılarını ve gene bunun gibi kamu asayişini bozacak her türlü fitne ve fesat cemiyetlerini dağıtıp yok ederek ihtilal olayının önünün kesilmesi işine sarılmak ve sürekli bununla uğraşmak.

Bu madde ile kamu düzenini bozucu etkilerin önünün alınması hedeflenmiştir.

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

TANZİMAT VE MEŞRUTİYET DÖNEMİ

- **1863** yılında çıkarılan **Mevadd-ı Madeniyeye Dair Nizamname**; ile **maden işyerlerinin yönetimine ilişkin esaslar belirlenmeye** çalışılmıştır.

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

TANZİMAT VE MEŞRUTİYET DÖNEMİ

Dilaver Paşa Nizamnamesi: Çalışma koşullarının ağırlığı ve çok sayıda işçinin akciğer hastalıklarına yakalanması kömür ocaklarındaki üretimde düşmelerinin neden olduğundan dolayı düşük üretimi artırmak amacıyla **1865** yılında Madeni Hümayun Nazırı Dilaver Paşa tarafından bir tüzük hazırlanmıştır.

Padişah tarafından onaylanmadığı için bir tüzük niteliği kazanamadığı için Nizamname haline dönüştürülen bu yasal hüküm; **çalışma koşullarına ilişkin olarak getirdiği düzenlemeler** yanında, **madende bir hekim bulundurulmasını** da hükme bağlamıştır. Bu Nizamname, **Ereğli Kömür Havzasında çalışan** kömür işçilerinin sosyal ve ekonomik durumunu düzeltmek ve kömür üretimini arttırmak amacı ile çıkarılmıştır.

100 maddeden oluşan bu nizamname aynı zamanda **“Havza-i Fahmiye Teamülnamesi”** olarak da isimlendirilir. Bu nizamnamede, işçiye ait dinlenme ve tatil zamanları, barınma yerleri, çalışma saatlerine de yer verilmiştir. Nizamnameye göre, **kömür işverenleri işçilere yatacak yer temin etmek zorunda idi. Çalışma süresi 10 saat olarak saptanmıştı. Ücretlere diğer alacaklara nazaran öncelik tanınmış, nöbetleşe çalışma esası kabul edilmiş,** toplu işten çıkarma konusunda işçilerin işsiz kalmalarını önlemek için işletmenin faaliyetine son verilmesini önceden haber vermek zorunluluğu konmuştur. Dilaverpaşa Nizamnamesi, **iş kazalarını önlemek için alınması gerekli iş güvenliği tedbirlerini de** belirtmişti.

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

TANZİMAT VE MEŞRUTİYET DÖNEMİ

- **1869 Maadin Nizamnamesi** ile iş güvenliği ilkeleri üzerinde durulmuş ve akit serbestisi ilkesi tanımlanmaya çalışılmıştır. Bununla işçi haklarının korunması ve güvenliği bakımından önemli yenilikler getirilmiştir. İş kazasına uğrayan işçilere ve bunların ölümü halinde ailelerine tazminat isteme hakkı öngörülmüş, objektif sorumluluk esası kabul edilmiştir. Maden işletmecilerini madenlerde gerekli ilaç ve doktor bulundurmakla zorunlu tutmuştur

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

TANZİMAT VE MEŞRUTİYET DÖNEMİ

- **1876**'da çıkarılan **Mecelle**, **ilk Türk Medeni Kanunudur**. Mecelle, çalışma ilişkilerinin düzenlenmesinde ilkel ve bireyci bir görüş getirmiştir.
- **28 Nisan 1921** tarih ve 114 sayılı **“Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amale Menafi-i Umumiyesine Olarak Furuhtuna Dair Kanun”** çıkarılmıştır. Bu yasayla, **Zonguldak ve Ereğli kömür bölgesinde üretim sırasında ortaya çıkan ve işletmece terkedilmiş kömür tozlarının açık arttırma yoluyla satılarak elde edilen paraların işçiler lehine kullanılması sağlanmıştı**.

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

TANZİMAT VE MEŞRUTİYET DÖNEMİ

- Ereğli kömür bölgesi maden işçileri hakkında uygulanmak üzere **10.9.1921** tarih ve 151 sayılı “**Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun**” çıkarılmıştır.

Yasa uyarınca; kömür işçilerinin çalışma koşullarının düzeltilmesine yönelik hükümler getirilmiştir. Bu yasa uygulanma alanı ve işçilere tanıdığı haklar yönünden sınırlı da olsa, dönemin koşullarına göre, sosyal politika açısından önemli bir adımın başlangıcı olmuştur. **Sadece bireysel iş ilişkileri konusunda değil, sosyal sigortalarla ilgili bazı önemli kurallara** da yer vermiştir. Bu nedenle anılan yasa “ilk mahdut portreli iş kanunumuz” biçiminde nitelendirilmiştir

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

CUMHURİYET SONRASI DÖNEM

- **1926 Tarihli Borçlar Kanunu:** İşverenlerin **tehlikeli** durumla karşı tedbir almasını, **sıhhi çalışma mahalleri ve işçilerin yatması bahis mevzuu olması halinde, sıhhi yatacak yer** temini hükümlerini getirmiştir.
- **1930 Tarihli Umumi Hıfzısıhha Kanunu:** **12 yaşından küçük çocukların çalışma yasağı, 12-16 yaşları arasındakilerin 8 saatten fazla çalıştırılma yasağı ve gece saat 20'den sonra çalıştırılmasının yasaklanması** hükümlerini getirmiştir. Gebe kadınlar ile ilgili hükümler ve 180. maddesi gereğince de; elliden fazla işçi çalıştıran işyerlerinin hekim çalıştırma hükmünü getirmiştir.
- **1930 Tarihli Belediyeler Kanunu:** İşyerlerinin sağlık açısından teftişinin belediyelerce yapılması hükmünü getirmiştir

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

CUMHURİYET SONRASI DÖNEM

- **1932** yılında Türkiye ILO'ya üye olmuştur. **1946** yılında fiili işbirliği başlamıştır.
- **3008** sayılı **ilk İş Kanunu** **1936** yılında yasalaşmıştır. Bu kanunun özelliği; sermaye ile emek arasında milli menfaatler bakımından bir birlik sağlamak, çalışma şartlarını düzeltmek ve işçi sağlığını korumak gayesini izlemiş olmasıdır.

Yasanın, iş ilişkilerine sosyal açıdan yaklaşması, kapsamının dar tutulup fikir işçilerinin uygulama alanı dışında bırakılması ve “**Türk milletinin kaynaşmış ve ayrıcalıksız bir kitle olduğu**” görüşüyle **grev ve lokavtın yasaklanmış olması** da özellikleri arasında gösterilebilir. 148 maddeden oluşmaktadır.

- **07 Haziran 1945'te Çalışma Bakanlığı** kurulmuştur.

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

CUMHURİYET SONRASI DÖNEM

- Sosyal sigorta kolları ile ilgili ilk kanun; **27.06.1945** tarihli, **4772** sayılı **İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu**'dur. Bu Kanunun 1945 yılında yürürlüğe girmesi ile İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası uygulanmaya başlamıştır. Anılan Kanuna paralel olarak **16.07.1945** tarihinde **4792** sayılı **İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu** çıkarılmıştır.
- **1947** tarih ve **5018** sayılı **“İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun”** un yürürlüğe girmesi ile sendikalaşma hareketinde de bir gelişme müşahade edilmiştir.
- **1950** tarih ve 5521 sayılı **“İş Mahkemeleri Kanunu”** çıkarılmıştır.

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

CUMHURİYET SONRASI DÖNEM

- **20.07.1961**'de **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası** yürürlüğe girmiştir.
- **17.07.1964** tarihinde **506 sayılı sosyal sigortalar kanunu** yürürlüğe girmiştir.
- **1967** tarihinde **931 sayılı İş Kanunu** çıkarılmıştır
- 931 sayılı Kanunun usul yönünden Anayasa Mahkemesi tarafından bozulması üzerine bu kanun değişiklik yapılmadan **1971** yılında **1475 sayılı İş kanunu** olarak yürürlüğe konulmuştur. 10 Bölüm ve 112 maddeden oluşan 1475 sayılı İş Kanunu ve bu bağlamda çıkarılan Tüzük ve Yönetmelikler ile İSG mevzuat olarak kapsamlı hale getirilmiştir.

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARI

CUMHURİYET SONRASI DÖNEM

- **22.05.2003** tarihli **4857 sayılı “İş Kanunu”**, AB’ne girmek için müzakere sürecini başlatan ülkemizin çalışma mevzuatını AB’ne yakınlaştırmak; aynı zamanda uluslararası rekabet ortamının gereklerini karşılamak üzere tasarlanıp yürürlüğe konmuştur. Çalışma hayatını yeniden düzenleyen 4857’nin çok sayıda hükmü İSG ile ilgilidir.
- **30.06.2012** tarihinde **6331 sayılı iş yasası** yürürlüğe girmiştir.

